

Lausunto

23.2.2026

VN/12/2026
VN/12/2026-TEM-15

Eduskunta, Verojaosto

Hallituksen esitys HE 183/2025 – Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttaminen

Yleistä

Ehdotetut muutokset perustuvat valtioneuvoston periaatepäätökseen harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi 2024–2027 ja harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelmaksi 2024–2027, johon sisältyy hanke Harmaan talouden selvitysyksikköä koskevien lakimuutosten täytäntöönpanosta. Muutokset parantaisivat Harmaan talouden selvitysyksikön mahdollisuuksia tuottaa ja jakaa tietoa harmaasta taloudesta ja talousrikollisuudesta muiden viranomaisten tehtävien tueksi. Viranomaisten välinen yhteistyö paranisi ja tietojenvaihto tehostuisi. Esityksellä siten edistettäisiin harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaa.

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) lausuu ehdotuksesta oman toimialan kannalta. TEM kannattaa toimia, joilla edistetään viranomaisten kykyä tunnistaa, ennaltaehkäistä ja paljastaa harmaata taloutta ja talousrikollisuutta. Harmaan talouden selvitysyksikön tuottamat palvelut, ilmiöselvitykset ja velvoitteidenhoitoselvitykset viranomaisille ovat keskeinen palvelu, kun arvioidaan organisaatioiden ja heidän taustahenkilöiden toimintaa ja kohdennetaan valvontaan.

Lausuntokierroksen jälkeen ehdotuksen jatkovalmistelussa on huomioitu TEM:n lausuntopalvelun aikana esittämät täsmennystarpeet ja muut huomiot. Jatkovalmistelussa tehty täsmennyt HTSY-lain soveltamisalan laajentamisesta luonnollisiin henkilöihin, tietojen saamisen välttämättömyydestä, käyttötarkoitussidonnaisuuden ja oikeasuhtaisuuden toteutumisesta on huomioitu. Lisäksi on selkeytetty viranomaisten rooleja tiedonsaannissa ja vaikutusta valtionavustuslakiin.

Harmaan talouden selvitysyksikön toimialan laajentaminen

Selvitysyksiköstä annetussa laissa määritetään 6 §:n 1 momentissa ne käyttötarkoitukset, joita varten selvitysyksikkö voi pyynnöstä laatia velvoitteidenhoitoselvityksen. Tällä hetkellä käyttötarkoituksia on listattuna 40. Lisäksi velvoitteidenhoitoselvityksen laatiminen edellyttää aina, että selvitysyksiköstä annetun lain käyttötarkoitusta vastaava tietotarve on määritetty erikseen kutakin käyttötarkoitusta sääntelevässä aineellisessa lainsäädännössä ja että velvoitteidenhoitoselvitystä pyytävälle viranomaiselle on erikseen säädetty tietotarvetta vastaava tiedonsaantioikeus.

Selvitysyksikön toimialaa esitetään laajennettavaksi myös muussa kuin organisaatiohenkilöasemassa olevien luonnollisten henkilöiden toimintaan. Harmaan talouden selvitysyksikkö voisi ehdotuksen mukaan jatkossa laatia ilmiöselvityksiä harmaan talouden ilmiöistä liittyen kaikkien

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Työ- ja elinkeinoministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 32
00023 Valtioneuvosto

Aleksanterinkatu 4
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 1606 2160
+358 9 1606 2160

kirjaamo.tem@gov.fi
www.tem.fi

luonnollisten henkilöiden toimintaan sekä laatia velvoitteidenhoitoselvityksiä myös sellaisista luonnollisista henkilöistä, joilla ei ole kytkentöjä organisaatioihin asemansa tai omistustensa perusteella.

Selvitysyksikön toimialan laajentuminen palvelisi ja tehostaisi selvitysyksikölle säädetyn harmaata taloutta ja sen torjuntaa koskevan tiedon tuottamis- ja jakamistehtävän toteuttamista. Selvitysyksikön tehtävät, tiedonsaantioikeus ja oikeus käsitellä tietoja laajenisi nykytilasta, kun selvitysyksikkö voisi käsitellä ilmiöselvitystä ja velvoitteidenhoitoselvitystä varten myös sellaisista luonnollisista henkilöistä, joilla ei ole organisaatiokytkentää. Ehdotus mahdollistaisi esimerkiksi pimeää palkkaa saavia työntekijöitä ja kevytyrittäjyyden kaikkia muotoja koskevat ilmiöselvitykset, joiden laatiminen ei ole nykytilassa mahdollista. Ilmiöselvitysten laatimisen osalta selvitysyksiköllä säilyisi itsenäinen ratkaisovalta selvittävien aihealueiden ja vuosittain käynnistettävien ilmiöselvitysten määrän suhteen.

Hankintayksiköt

Esityksessä ehdotetaan, että hankintayksikköinä toimivat julkisoikeudelliset laitokset voisivat jatkossa saada käyttöönsä velvoitteidenhoitoselvityksiä, jotta nämä voisi arvioida harkinnanvaraisia poissulkemisperusteita. Osa näistä hankintayksiköistä ei ole täyttänyt selvitysyksiköstä annetun lain viranomaismääritelmää ja ovat jääneet velvoitteidenhoitoselvityspalvelun ulkopuolelle.

TEM pitää hankintayksiköitä koskevaa täsmennystä tarpeellisena ja muutos edistää tarjoajien harkinnanvaraisten poissulkemisperusteiden tarkistamista ja vastuullisuutta julkisissa hankinnoissa.

Valtionavustustoiminta

TEM pitää perusteltuna, että esityksen perusteluissa on selvennetty velvoitteidenhoitoselvityksen roolia. Tarkoituksena on tukea viranomaisten lakisääteisiä.

Selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tukemaan valtionavustuslain (688/2001) perusteella organisaation toimintaa varten annettavan rahoituksen myöntämistä ja valvontaa. Tämä käyttötarkoitus mahdollistaa velvoitteidenhoitoselvityksen laatimisen ainoastaan organisaatiolle myönnettävän rahoituksen myöntämistä ja valvontaa varten. Ehdotuksella ei laajenneta olemassa olevia velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoituksia säännöksen 11 kohtaan tehtäviä nimenomaisia täsmennyksiä lukuun ottamatta. Eli jatkossakaan velvoitteidenhoitoselvitystä ei voitaisi valtionavustuslain mukaista käyttötarkoitusta varten laatia luonnolliselle henkilölle myönnettävää rahoitusta varten selvitysyksiköstä annetussa laissa olevan käyttötarkoituussäännöksen nojalla.

Kiinteistönvälitysliikkeet ja vuokrahuoneiston välitysliikkeet

Kiinteistönvälitystä tai vuokrahuoneiston välitystä saa harjoittaa vain sellainen yksityinen elinkeinonharjoittaja tai oikeushenkilö, joka on kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetun lain mukaisesti rekisteröity kiinteistönvälitysliikkeeksi tai vuokrahuoneiston välitysliikkeeksi.

Kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetun lain säännösten perusteella selvitysyksiköstä annetun lain 6 § 1 momentin 21 kohtaa vastaavasta käyttötarkoituksesta velvoitteidenhoitoselvityksen sisältämille tiedoille säädetään lain 5 a §:ssä. Se edellyttää ilmoituksen tekijän ja tämän vastuuhenkilön sekä omistajan olevan luotettava. Yhtenä luotettavuuden mittarina on veroihin ja muihin julkisoikeudellisiin maksuihin liittyvien velvoitteiden laiminlyönti. Kyse on käytännössä velvoitteidenhoitoselvityksen sisältämien tietojen tarkastelusta. Lupa- ja valvontavirastolle on pykälässä säädetty oikeus saada tietoja veroihin ja muihin maksuihin liittyvien velvoitteiden hoidosta, toiminnasta, taloudesta ja kytkennöistä, jotka ovat tarpeen luotettavuuden selvittämiseksi rekisteri-ilmoituksen tekijästä ja tähän kytkeytyvästä organisaatiosta sekä oikeushenkilömuotoisen ilmoituksen tekijän vastuuhenkilöistä ja omistajista.

Ehdotettu selvitysyksikön toimialan laajennus ja mahdollisuus laatia velvoitteidenhoitoselvityksiä luonnollisista henkilöistä organisaatiohenkilöasemaa laajemmin ei muuttaisi kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetun lain osalta sitä henkilöpiiriä, joista velvoitteidenhoitoselvitys voitaisiin laatia. Kyseisessä laissa on luotettavuuden arviointi ja sitä vastaava viranomaisen tiedonsaantioikeus kytketty organisaatioihin ja niiden vastuuhenkilöihin sekä omistajiin. Selvitysyksiköstä annetun lain ehdotettu muutos ei toisi tähän muutosta.

Lopuksi

TEM kannattaa ehdotuksia ja pitää tärkeänä HTSY:n palveluja viranomaisille ja ilmiöselvitysten tekemisen laajentamismahdollisuuksia osana harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntatoimia.

Neuvotteleva virkamies

Päivi Kantanen

Jakelu Eduskunta, Verojaosto

Tiedoksi Ohjausyksikkö, TEM
Nico Steiner, TEM
Kimmo Ruth, TEM
Jan Hjelt, TEM
Sami Teräväinen, TEM
Riikka Hietanen, TEM